

تاریخ معاصر ایران

مجموعه تاریخ معاصر ایران - ۸۰

انتشارات شیرازه کتاب ما

سروشناهه	مهمونوش، صادق ۱۲۸۱-۱۳۵۹:
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ جنگل / صادق مهمونوش؛ به کوشش محمد کلهر.
مشخصات نشر	تهران: شیرازه کتاب ما، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۶۳۱ ص. مصور، ۲۱/۵*۱۴/۵ س.م.
فروست	مجموعه تاریخ معاصر ایران؛ ۸۰
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۸۴۳-۰۲۷
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	میرزا کوچک خان، یونس بن میرزا بزرگ، ۱۲۹۸-۱۳۴۰ق.
موضوع	ایران—تاریخ—قاجاریان، ۱۱۹۳-۱۳۴۴ق. —جنشی‌ها و قیام‌ها
موضوع	Iran—History—Qajrs, 1779-1925—Protest movement:
شناسه آفروده	کلهر، محمد، گرددآورنده
ردہ بندی کنگره	۹۰۰/۷۵۲۰۹۲
شماره کتابشناس ملی	۵۷۵۹۸۲۹:

تاریخ جنگل

صادق مهمونوش

به کوشش: محمد کلهر

انتشارات: شیرازه کتاب ما

چاپ و صحافی: پردیس دانش

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: شهریور ۱۳۹۸

حق چاپ و نشر محفوظ است.

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

تهران، صندوق پستی: ۱۳۱۴۵-۱۱۱

تلفن: ۸۸۹۵۲۲۹۷ فکس: ۸۸۹۵۱۶۹۱

همراه: ۰۹۳۶-۹۵۰۰۱۸۲

سایت: www.shirazehketab.net

تاریخ جنگل

صادق مهرنوش

به کوشش محمد کلهر

فهرست مطالب

۷	یادداشت دبیر مجموعه
۹	پیشگفتار
۱۱	سهم مهنوش در تاریخ نگاری جنبش جنگل
۵۱	مقدمه
۵۳	قسمت اول
۱۲۹	قسمت دوم
۲۳۳	قسمت سوم
۳۱۹	قسمت چهارم
۴۱۹	قسمت پنجم
۵۰۹	پیوست‌ها
۵۱۹	توضیحات
۵۳۹	منابع و مأخذ
۵۴۷	فهرست اعلام
۵۹۷	تصاویر

یادداشت دبیر مجموعه

تاریخ جنگل صادق مهرنوش یکی از اولین تلاش‌هایی است که بعد از سقوط حکومت رضاشاه در شهریور ۱۳۲۰ و بازشدن فضای فکری و سیاسی کشور برای ثبت جوانبی چند از آن واقعه مهم تاریخی به عمل آمد. اما به رغم این فضل تقدم، تاریخ جنگل صادق مهرنوش در تاریخ‌نگاری نهضت جنگل که به تدریج به یکی از حوزه‌های در خور توجه مباحث مطرح در تاریخ مهاجر ایران تبدیل شد، جایگاه شناخته‌شده‌ای نیافت.

در کتاب عواملی چون انتشار بخش به بخش این متن در یک فاصله بیست ساله (۱۳۲۰ تا ۱۳۴۰) و احیاناً لحن روایی آن که همگی در یادداشت مبسوط پژوهشگر محترم، جناب آقای محمد کله‌ر در آغاز کتاب - «سهم مهرنوش در تاریخ‌نگاری جنبش جنگل» - مورد توجه قرار گرفته‌اند، به نوع نگاه متفاوت مهرنوش نیز اشاره شده است؛ نوع نگاهی که شاید با حساسه‌پردازی‌هایی که بعدها به یک دیدگاه غالب تبدیل شد سنتیت چندانی نداشت، و احتمالاً به همین دلیل نیز از همان روز اول هدف یک بی‌اعتنایی گسترده قرار گرفت که بخشی از آن به نظر عامدانه و آگاهانه می‌آید. حال آنکه به گونه‌ای که ملاحظه خواهد شد تاریخ جنگل مهرنوش به عنوان روایت یکی از ناظران این تحولات و حتی دست‌اندرکار آن به عنوان

عضوی از اعضای تشکیلات اداری جنگل، جوانب گوناگونی از این موضوع را در بر می‌گیرد که در نوع خود کمنظیر است.

پرداختن به بخش مهم و درخور توجه رشته حوادثی که در نهایت نهضت جنگل نام گرفت از ویژگی‌های این کتاب است؛ از سرآغاز این جریان به صورت بخشی از یک تحرک عمومی در سراسر ایران به دنبال کشیده شدن دامنه جنگ به کشور که پس از پیشامد بحران تغییر پایتخت و سرریز قوای نظامی روسیه به بخش‌های وسیعی از کشور برای مدتی فرونشست تا احیای مجدد این تلاش و تحرک بعد از انقلاب ۱۹۱۷ و فروپاشی امپراتوری تزاری که در گیلان زمینه را برای بازسازی نهضت جنگل فراهم ساخت؛ نهضتی که در یک مرحله در کنار دولت مرکزی برای مدتی اداره امور را بر عهده داشت اما در مراحل بعد و به‌ویژه پس از مداخله نظامی بلشویک‌ها، در مقام تعارض با دولت مرکزی برآمد و در نهایت سرکوب شد.

کاوه بیات

پیشگفتار

نخستین تاریخ جنگل توسط صادق مهرنوش معروف به شعله، مسئول صندوق حق العبور جنگل در ۵ جلد بهرشته تحریر درآمد. روایت مهرنوش از تاریخ جنبش جنگل با خاستگاهی افواهی، طرحی نو در تاریخ‌نگاری جنبش درانداخت. گمنامی مهرنوش و ناشناختگی اثرش، انگیزشی شد جهت انتشار مجدد آن، تا هنایش نامحسوس آن بر تاریخ‌نگاری جنبش جنگل هویدا شود.

وجیزه حاضر در دو بخش سامان یافت. بخش نخست شامل سهم و نقش مهرنوش در تاریخ‌نگاری جنبش جنگل است. در این بخش سعی شد تا ضمن بررسی چگونگی پیدایش تاریخ‌نگاری جنبش جنگل، چرایی سهم و نقش اندک مهرنوش در تاریخ‌نگاری مزبور مورد بررسی و نقد قرار گیرد. از این رو ابتدا به نقد درونی راوی و سپس به نقد دروتی روایت مهرنوش پرداخته شد تا ضمن آشکار شدن هدف غایی از نقل روایت مهرنوش گفتمان اصلی موجود اما مستور در متن روایتش انکشاف یابد.

بخش دوم که بر مجلدات پنج گانه تاریخ مهرنوش اشتغال دارد، به توضیحات انتقادی و ویرایش متن اختصاص یافته است. در بخش انتقادی متن یا ویرایش علمی آن، علاوه بر توضیح پیرامون اماکن و ضبط صحیح

آن، سعی شده تا اسامی نادرست اشخاص با استفاده از روش تطبیقی سایر منابع، تصحیح شده، سپس مستندات تاریخی مهرنوش از روایات داستانیش تفکیک شود. البته در برخی موارد نیز، مطالبی به علت خارج از موضوع بودن حذف گردیده است که در متن بدان اشارت شده است.

در خصوص ویرایش ادبی متن علاوه بر رعایت اصول سجاوندی، تمام مطالب افروده به متن در داخل قلاب نهاده شده است. همچنین به منظور درک بهتر از ترتیب زمانی حدوث وقایع، تمامی تواریخ موجود در متن به دو صورت گاهشماری هجری شمسی و هجری قمری، آورده شده است. در خاتمه باید اذعان نمود که به فرجام رسانیدن اثر حاضر میسر نمی‌شد مگر به مظاهرت و معارضت بی‌چشمداشت یار همراه سرکار خانم مریم تاج عینی که رهنماوهای رهگشا، بازخوانش، ویرایش متن و تهیه فهرست اعلام از اوست. همچنین سرکار خانم الهام لام که در تهیه برخی متنون کمیاب به خصوص نشریه دامون یاری کرد مرا.

محمد کلهر

۱۳۹۷ شهریور ۱۰